

„Veșnicia s-a născut la sat”

Sunt cuvintele feciorului popii din Lancrăm - Lucian Blaga. Poet, prozator, dramaturg și filosof, ca nimeni altul, înainte de a beneficia de titlul academic, s-a adăpat la înțelepciunea satului, obicei sănătos alimentat de mai marii acestuia, preotul și învățătorul, răsărit din iscusința comunității. Iată de ce, odată cu ieșirea în lume, după studii făcute la Brașov, Viena și Cluj, se întoarce spre cei pe care i-a părăsit oferindu-le nemuritorul discurs rostit în fața celui mai mare forum științific al Țării – Academia Română, intitulat *Laudă țaranului Român*. Că, acolo la sat este izvorul înțelepciunii, o să argumentez cu un singur exemplu.

Făcând o documentație asupra momentului hotărâtor al devenirii și demnității noastre românești – făurirea statului național unitar de la 1 Decembrie 1918, protocolul aprobat de Consiliul Național Român, prin care preotul paroh din Moișa, Nicolae Porav era delegat la Marea Adunare de la Alba Iulia, este semnat de cei 11 membri ai acestuia. Dintre ei 5 nu știau să scrie și să citească, punând buricul degetului pe crucea din fața numelui. Da. Este adevărat! Acești oameni știau în schimb ce vor. Îi obliga dragostea de neam și de moșie. Numai în acest fel puteau să scape de ignoranța, toleranța, nepăsarea și apăsarea atâtor ani de istorie nedreaptă, vitregă, de iobăgie și jelerie prelungite până în vremurile moderne asudând din greu pe pământurile grofilor și arendașilor.

Toate acestea îmi vin în minte acum, când moșenii noștri se pregătesc pentru un eveniment devenit decadal, marcarea a 760 de ani de la prima atestare documentară a satului, punct de reper în îndelungata sa existență, dar mai ales, prilej pentru a se mai reîntoarce cei plecați pentru un moment pe locurile cărora le datorează existența, spațiul mirific al copilăriei și întâlnirea cu cei dragi.

Chiar dacă mă trag și eu dintr-o familie de intelectuali, ca și înaintașul meu, m-am născut și am copilărit la sat. Alături de părinții mei dragi în cei „șase ani de-acasă”, i-am avut drept sfătuitori pe înțelepții satului, cu nume comune cum sunt cele ca: badea Luon, badea Toader, badea Augustin... lelea Marie, lelea Anișcă etc., iar înșiruirea lor ar trebui să se încheie cu ultimul locuitor al satului.

Îmi amintesc cât de frumoase erau zilele când mergeam cu vitele sau oile la păscut! Ne întâlneam mai mulți copii și făceam tot felul de năzbâtii, nu înainte de a studia cum acestea își alegeau fiecare fir de iarbă, dorința noastră de cunoaștere, de descoperire la acea vârstă fiind fără egal. Orice specie de plantă folositoare ori nefolositoare, medicinală, flori, găze, insecte, animale... pentru noi prezentau un mare interes, căutând să deslușim cât mai multe lucruri din viața lor.

Mai târziu, pe lângă școală, participam la muncile câmpului, alături de părinți. Atunci am cunoscut cu adevărat efortul de a te bucura de roadele pământului, de

participarea la obținerea lor. Vara, ziua de muncă începea înainte de răsăritul soarelui și se încheia după asfințirea lui. Seara ne întâlneam cu toții în jurul mesei la cină, adevărate momente de bilanț al zilei, relatări de întâmplări și planuri pentru a doua zi. În nopțile lungi de iarnă, seara citeam cărți la lumina lămpii, ne făceam lecțiile pentru a doua zi, iar dimineața când ne trezeam din somn începeau discuțiile despre vise, adevărate oracole, vise care de care mai deochiate căroră le căutam sensuri în viață.

Este adevărat că evoluția firească a satului a fost curmată de focul și cruzimea celui de al doilea Război Mondial, iar urmările sale au fost mai nefaste decât ne așteptam. Intrând în sfera de interese a comunismului sovietic, i-am simțit deplin efectele. Un regim fără Dumnezeu, fără norme morale, bazat pe teroare și dictat. Virtuțile și calitățile au devenit o rușine, munca a devenit o povară, iar produsele luau calea înstrăinării. Am ajuns să ne conducă niște oameni simpli, fără nicio pregătire, răutăcioși, îndoctrinați în ale răului de către partidul unic al clasei muncitoare, stare care a durat timp de 45 de ani.

Acesta a fost momentul fatal pentru noi, când bună parte a locuitorilor acestui colț de rai, în special tineri, și-au părăsit vatra lor bimilenară, în căutarea unui rost în viață și a unei pâini.

Am așteptat schimbarea în tot acest timp. A venit odată cu evenimentele din 1989. Ne-am recâștigat atunci libertatea și drepturile de proprietari ai bunurilor. Din nefericire cam târziu. Cât rău s-a făcut în cele patru decenii și jumătate de dictatură este greu de reparat. Dovadă că încă și acum îi mai simțim urmările.

Au rămas case pustii, altele au fost demolate. Căminele au rămas sărăcăcioase consecință a plecării tineretului. Bătrânii se luptă din greu cu îndeletnicirea tradițională.

Alții spun că Moișa este satul în care nu s-a mai întâmplat nimic! Greșit. Totuși, se pare că aspectul satului poartă urme de reînnoiri. Pe ici-colo câte o casă nouă, altele sunt întreținute, chiar dacă stăpânii lor nu o locuiesc. Este momentul să redevenim ceea ce am fost și să ridicăm din răspuțeri acest sat, să facem să devină un loc confortabil, îndrăgît de urmașii celor care l-au făurit acum 2000 de ani și care au îndurat vicisitudinile istoriei în aspirațiile lor de a fi liberi și fericiți în vatra strămoșească.

Dimitrie POPTĂMAȘ